

موسسه حقوقی آوای عدالت سروش

آیین‌نامه اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۴۳.۵.۳ (کمیسیون خاص مشترک مجلسین)

آیین‌نامه اصلاحات ارضی/

مصوب ۱۳۴۳.۵.۳ (کمیسیون خاص مشترک مجلسین)/

فصل اول - اجاره/

ماده ۱ - در صورتی که مالک بخواهد از اختیار مندرج در بند الف ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی استفاده نماید مخیر است اسناد اجاره را با فرد فرد زارعین داخل نسق و یا با هر یک از آنها به ضمانت شخص دیگری تنظیم و امضا نماید./

تبصره ۱ - در صورتی که شرکت تعاونی روستایی در قریه تشکیل شده باشد و زارعین به شرکت مزبور برای اجاره وکالت داده باشند قرارداد اجاره با شرکت تعاونی منعقد خواهد شد و شرکت از کل رقم مال الاجاره وصولی دو درصد به عنوان کارمزد به نفع خود برداشت خواهد نمود./

تبصره ۲ - شرایط کلی اجاره و نمونه اوراق وکالتنامه و اجاره‌نامه از طرف سازمان اصلاحات ارضی تهیه می‌شود و سایر شرایط با توجه به مقررات مربوط به اصلاحات ارضی با تراضی طرفین تعیین می‌گردد وکالتنامه‌ها و اجاره‌نامه‌هایی که طبق این ماده تنظیم شود در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا خواهد بود./

ماده ۲ - مال الاجاره به صورت نقدی تعیین می‌شود. طرفین می‌توانند با تراضی یکدیگر تمام یا قسمتی از مال الاجاره را به جنس تبدیل نمایند که از طرف مستاجر به مالک تحویل گردد./

ماده ۳ - مدت اجاره سی سال و اجاره بها هر پنج سال یک مرتبه قابل تجدید نظر است./

تبصره - در صورتی که در مدت اجاره بین زارعین و مالکین برای خرید و فروش یا تقسیم ملک موضوع بندهای ب و ج ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی توافق حاصل شود هنگام تنظیم سند اجاره فسخ خواهد شد./

ماده ۴ - میزان اجاره بها بر اساس معدل عایدات خالص مالکانه سه‌ساله اخیر (سالهای ۱۳۴۰ و ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲) مورد اجاره با توجه به عرف محل با تراضی زارعین و مالکین تعیین می‌شود./

در صورت عدم تراضی معدل عایدات خالص مالکانه سه سال مزبور (ضریب) را سازمان اصلاحات ارضی تعیین خواهد کرد./

تبصره ۱ - عایدات خالص عبارت از درآمد ملک پس از وضع عوارض و مستثنیات قانونی و هزینه‌هایی است که مطابق عرف و معمول محل اختصاصاً به عهده مالک می‌باشد./

تبصره ۲ - ضریب اجاره صد درصد معدل عایدات خالص مالکانه سه سال مزبور است./

تبصره ۳ - نسبت به املاک و اراضی که در سالهای اخیر آباد شده و بیش از یک الی دو دوره زراعی مورد بهره‌برداری واقع نشده باشند ضریب اجاره عایدات خالص مالکانه یک‌ساله یا معدل عواید خالص مالکانه دو ساله خواهد بود./

ماده ۵ - در صورتی که هر یک از زارعین در سررسید مقرر از پرداخت مال الاجاره خودداری نماید پس از انقضای سه ماه از تاریخ مذکور به درخواست مالک یا مالکین و با اطلاع سازمان اصلاحات ارضی اجاره فسخ می‌شود و مورد اجاره از ید مستاجر خارج و برای بقیه مدت اجاره (با استیفای حق موجر از نظر وصول مال الاجاره) به دیگری اجاره داده خواهد شد./

ماده ۶ - در صورت فوت مستاجر (زارع) وراث قانونی او می‌توانند مورد اجاره را برای بقیه مدت در اختیار داشته باشند مگر این که وراث بخواهند شخصاً به امر زراعت اشتغال ورزند که در این صورت به اطلاع سازمان اصلاحات ارضی اجاره فسخ و مورد اجاره از ید ورثه خارج و با استیفای حقوق زارعان آنها طبق معمول محل برای مدت به دیگری اجازه داده خواهد شد./

ماده ۷ - به منظور ازدیاد درآمد و بالا رفتن تولید محصولات کشاورزی زارعین می‌توانند با رضایت کتبی مالکین و با اطلاع سازمان اصلاحات ارضی در اراضی مورد اجاره تاسیسات کشاورزی لازم را ایجاد نمایند در صورت عدم توافق بین زارعین و مالکین طبق نظر سازمان اصلاحات ارضی با رعایت حقوق و منافع طرفین و مدلول این ماده عمل خواهد شد./

تبصره - ایجاد اعیانی‌های مذکور در تبصره ماده بیست و پنج قانون اصلاحی قانون اصلاحات ارضی مصوب ۱۳۰۱.۱۰.۱۹ مشمول مقررات مذکور در همان تبصره خواهد بود. چنانچه زارعین رعایت مفاد ماده مزبور را ننمایند رای سازمان اصلاحات ارضی لازم‌الاجرا است./

ماده ۸ - در مورد اجاره املاک موقوفه عام با رعایت سایر مقررات مربوط به اجاره به ترتیب زیر عمل خواهد شد:/

الف - قرارداد اجاره با شرکت تعاونی روستایی محل به وکالت فرد فرد زارعین داخل نسق موقوفه و یا با فرد فرد آنان به ضمانت شخص دیگری منعقد می‌گردد./

و اسناد اجاره در حکم اسناد رسمی و لازم‌الاجرا خواهد بود./

ب - نسق موجود در املاک موقوفه عام در صورتی که زارع داخل نسق اجاره داده خواهد شد که عضویت شرکت تعاونی همان ده را پذیرفته باشد./

ج - مدت اجاره ۹۹ سال و اجاره‌بها هر پنج سال یک مرتبه قابل تجدید نظر است./

د - مطالبه و دریافت مال الاجاره از زارعین و پرداخت آن به متولی یا متصدی موقوفه به عهده شرکت‌های تعاونی مربوط خواهد بود و در موارد لزوم متولی یا متصدی موقوفه می‌تواند با تقاضای صدور و تعقیب اجرائیه نسبت به دریافت مال الاجاره اقدام نماید./

ه - شرکت تعاونی از کل رقم مال الاجاره‌ای که وصول نماید دو درصد به عنوان کارمزد به نفع شرکت برداشت خواهد کرد./

و شرایط اختصاصی اجاره با در نظر گرفتن منافع وقف به تقاضای متولی یا متصدی موقوفه توسط هیأتی مرکب از متقاضی مزبور و رییس املاک ارضی محل و رییس اوقاف محل یا نمایندگان آنها تعیین می‌گردد./

ز - اراضی بایر واقع در محدوده دهات موقوفه و همچنین اراضی و دهات موقوفه‌ای که در حال حاضر فاقد زارع می‌باشد با نظر سازمان اصلاحات ارضی در اختیار متولی یا متصدی موقوفه خواهد بود که نسبت به آبادی و عمران آن به طوری که صرفه و صلاح موقوفه باشد اقدام نماید./

تبصره - وظایف و اختیاراتی که در این فصل به عهده مالک محول گردیده است در مورد املاک موقوفه به عهده متولی یا متصدی خواهد بود./

ماده ۹ - خریداری موقوفات خاص موضوع قسمت اخیر ماده ۲ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی موکول به رضایت و تقاضای زارعین موقوفه خواهد بود در صورتی که زارعین حاضر به خرید نباشند مقررات بند الف ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی با رعایت این آیین‌نامه قابل اجرا خواهد بود./

فصل دوم - فروش/

ماده ۱۰ - در صورتی که مالک بخواهد از اختیارات مندرج در بند ب ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی استفاده نماید می‌تواند ملک مزروعی خود را با تراضی به زارعین داخل نسق به فروشد اسناد انتقال پس از رسیدگی و تأیید سازمان اصلاحات ارضی از نظر تشخیص زارعین واقعی تنظیم می‌گردد./

تبصره ۱ - بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی مکلف است با استفاده از اعتباراتی که بدین منظور دولت در اختیار آن بانک می‌گذرد حداقل معادل یک سوم ارزش ملک را به زارعین خریدار که تقاضا نمایند وام به دهد وام مزبور در موقع تنظیم سند معامله ملک مستقیماً از طرف بانک به مالک فروشنده پرداخت و به حساب بدهی زارع منظور خواهد شد پرداخت باقیمانده قیمت طبق شرایط و توافقی است که بین مالک فروشنده و زارع خریدار به عمل می‌آید./

تبصره ۲ - در اجرای تبصره ۱ دولت مکلف است مبلغ مورد نیاز را که در هر حال کمتر از یک میلیارد ریال در سال نخواهد بود از محل اعتبارات عمرانی اختصاص دهد که از طریق بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی به مصرف پرداخت وام به زارعینی که در اجرای بند ب خریدار ملک هستند برسد. وام‌های مزبور ۱۵ ساله و با بهره سه درصد قابل استرداد از سال ششم به بعد به اقساط مساوی ده‌ساله بوده و به تدریج که اقساط وام از زارعین وصول می‌شود به همان میزان از طرف بانک به دولت برگشت داده خواهد شد./

ماده ۱۱ - در مواردی که مالکین ظرف مهلت یک ماه مقرر در ماده ۳ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی بند ب ماده ۱ را انتخاب نموده ولی نتوانند با زارعین تراضی نمایند موظفند حداکثر در مدت یک ماه از تاریخ انقضا مهلت فوق یکی از شقوق الف و ج را انتخاب و مراتب را به سازمان اصلاحات ارضی اطلاع دهند./

ماده ۱۲ - در مقابل بدهی زارعین به بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی و مالک فروشنده عین ملک به تناسب بدهی زارع نزد بانک و مالک فروشنده وثیقه گذارده می‌شود./

ماده ۱۳ - مالکینی که مایل باشند در مقابل بدهی تمام یا قسمتی از ملک خود سهام کارخانجات موضوع ماده ۶ قانون فروش سهام کارخانجات دولتی را دریافت نمایند می‌توانند قبوض اقساطی دریافتی از زارعین را در قبال دریافت سهام کارخانجات به بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی انتقال دهند و بانک مزبور در مورد وجوه حاصل از محل وصول اقساط کشاورزان طبق ماده ۸ قانون مزبور عمل خواهد کرد./

ماده ۱۴ - مالکینی که از تاریخ اول آذر ماه ۱۳۴۲ تا اول آذر ماه ۱۳۴۳ پیشنهاد واگذاری ملک خود را به استناد تصویب‌نامه ۱۰۴ مورخه ۴۰۱۲۰۱ برابر مقررات مربوط به سازمان اصلاحات ارضی می‌نمایند از مزایای زیر بهره‌مند خواهند شد:/

الف - بهای املاکی که ارزش آن تا مبلغ پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) ریال باشد ۹۵٪ آن در حین انجام معامله و بقیه به اقساط ۱۴ ساله با بهره شش درصد پرداخت خواهد شد./

ب - بهای املاکی که ارزش آن بیش از پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) ریال باشد تا پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) ریال نقداً و مازاد آن در ۱۴ سال با بهره شش درصد در سال به اقساط مساوی پرداخت خواهد شد و کسانی که پس از اول آذر ماه ۱۳۴۳ پیشنهاد واگذاری نمایند از این مزایا از طریق واگذاری سهام کارخانجات با رعایت ماده ۶ قانون در فروش سهام کارخانجات دولتی بهره‌مند خواهند شد./

تبصره - محصول شتوی زیر خاک و محصول بهاره (برنج و چغندر و پنبه و صیفی و غیره) املاکی که طبق این ماده معامله می‌شوند در صورتی که قبل از فروش کشت شده باشد بر اساس بند ب ماده ۱ مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی کمافی‌السابق طبق معمول قبلی بین زارعین و مالکین تقسیم خواهد شد./

فصل سوم - تقسیم/

ماده ۱۵ - در صورتی که مالک (مالک یک ده شش دانگ) و یا اکثریت مالکین (اکثریت بر حسب میزان تراضی مالکیت) به خواهند از اختیار مندرج در بند ج ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی استفاده نمایند و بین آنها و زارعین در مورد تقسیم اراضی حاصل نشود باید پیشنهاد خود را به سازمان اصلاحات ارضی تسلیم نمایند. سازمان ملک را به نسبت بهره مالکانه با حقایق مربوط بین مالک یا مالکین مزبور از یک طرف و زارعین از طرف دیگر با توجه به اوضاع و احوال محل به نحوی که حتی‌الامکان سهم هر کدام از مالکین یک جا تعیین گردد افراز خواهد نمود. هزینه افراز بر عهده مالک یا مالکین و زارعین به نسبت سهام آنها خواهد بود سهم هر یک از زارعین بر طبق نسق‌بندی جدیدی بر اساس و به نسبت نسق‌بندی قبلی تعیین و به هریک از آنها انتقال داده می‌شود./

تبصره - تا زمانی که نقشه‌برداری به عمل نیامده افراز و تقسیم بر مبنای مبذر یا واحدهای محلی از قبیل جفت گاو - بنه - جریب و امثال آن انجام خواهد شد./

ماده ۱۶ - دو پنجم (۵). (۲) قیمت ملکی که در نتیجه تقسیم به زارعین واگذار می‌شود بر اساس بالاترین ضریب منطقه قیمت‌گذاری و به ترتیب زیر پرداخت خواهد شد:/

معادل یک سوم (۳). (۱) قیمت مزبور با استفاده از تبصره‌های ۱ و ۲ ماده ۱۰ این آیین‌نامه به وسیله بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی تأدیه می‌شود و بقیه آن در مدت ده سال از طرف زارعین به اقساط مساوی به مالک یا مالکین پرداخت خواهد شد./

تبصره ۱ - مواد ۱۲ و ۱۳ این آیین‌نامه در مورد تقسیم نیز لازم‌الرعايه است./

تبصره ۲ - منظور از بالاترین ضریب منطقه بالاترین ضریب مناطق شهرستانی است که ملک در آن واقع و در اجرای قانون

ماده ۱۷ - در صورت توافق اکثریت زارعین و مالکین هر ده بهره‌برداری آن ده به صورت یک واحد سهامی زراعی توسط هیأت مدیره‌ای مرکب از سه نفر که یک نفر از طرف زارعین و نفر دوم از طرف مالک یا مالکین و نفر سوم با توافق طرفین انتخاب می‌شود اداره خواهد شد. در صورت عدم توافق نماینده سوم از طرف وزارت کشاورزی تعیین می‌شود./

تبصره ۱ - سهام اشخاص اعم از زارع و مالک در این واحد زراعی عبارت از میزان حق السهمی است که نسبت به مجموع عواید با توجه به مالکیت عوامل مختلف زراعی طبق عرف و معمول محل نصیب آنها می‌شود./

تبصره ۲ - بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی مکلف است به منظور تقویت واحدهای مذکور تسهیلات لازم فراهم آورده و کمکهای اعتباری کافی در اختیار واحدهای مذکور به گذارد سازمان مرکزی تعاون روستایی نیز مکلف است در تشکیل و حسن اداره واحدهای مزبور کمک و راهنمایی‌های لازم را به نماید./

تبصره ۳ - عمل زراعت در این واحد زراعی برابر نسق توسط زارعین مربوط انجام می‌شود./

تبصره ۴ - مقررات مربوط به تشکیل و طرز کار و حدود وظایف و اختیارات واحد مزبور و هیأت مدیره و سایر مسایل مربوط از طرف وزارت کشاورزی تهیه و پس از تصویب هیأت وزیران حداکثر دو ماه پس از تصویب این آیین‌نامه منتشر خواهد شد./

فصل چهارم - مواد عمومی و متفرقه/

ماده ۱۸ - دولت مکلف است حداکثر تا سه ماه پس از تصویب این آیین‌نامه آگهی موضوع ماده ۳ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی را منتشر نماید./

مالکین موظفند ظرف یک ماه مقرر در ماده مزبور هر یک از شقوق را که مایل باشند انتخاب و به اصلاحات ارضی محل کتباً اطلاع دهند./

ماده ۱۹ - اراضی مکانیزه تا پانصد هکتار در هر ده و برای هر مالک مشمول مقررات ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی نخواهد بود./

اراضی مکانیزه مازاد بر مقدار مذکور در هر ده در صورتی که با تأسیسات و وسایلی که مالک شخصاً و با سرمایه خود و یا به طریق دیگر ایجاد نموده‌مورد بهره‌برداری و زراعت باشد مشمول مقررات عمران اراضی بایر بوده و مادام که به طریق مزبور مورد استفاده واقع شود در ملکیت مالک باقی‌خواهد ماند./

ماده ۲۰ - زراعت‌هایی که توسط کارگر کشاورزی انجام و حداقل عملیات شخم به وسیله ماشین کشاورزی صورت گیرد زراعت مکانیزه شناخته می‌شود./

ماده ۲۱ - مادام که طبق یکی از شقوق مذکور در این آیین‌نامه تعیین تکلیف قطعی نشده است وظایف و روابط مالک و زارع به شرحی است که در فصل هفتم قانون اصلاحات ارضی مصوب نوزدهم دی ماه ۱۳۴۰ مذکور است./

ماده ۲۲ - سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران در اجرای مقررات اصلاحات ارضی مکلف است به تدریج برای تشکیل شرکتهای تعاونی روستایی در دهات مشمول اصلاحات ارضی و اتحادیه‌های تعاونی اقدام و شرکتهای و اتحادیه‌های مزبور را سرپرستی و از نظر مالی و فنی کمک نماید و موجبات تربیت عملی روستاییان را برای ایجاد و اداره شرکتهای تعاونی فراهم کند./

ماده ۲۳ - مالکینی که طبق یکی از شقوق مقرر عمل می‌نمایند در استفاده از زمینهای بایر و موات به منظور عمران طبق آیین‌نامه واگذاری اراضی بایر و موات که توسط وزارت کشاورزی تهیه و پس از تصویب هیأت دولت اجرا خواهد گردید حق تقدم خواهند داشت و بانک اعتبارات کشاورزی و عمران روستایی با اعطا وام به این مالکین وسیله عمران زمینهای بایر و موات را فراهم خواهد نمود./

ماده ۲۴ - در مورد املاکی که به ثبت نرسیده و یا مجهول‌المالک تلقی گردد سازمان اصلاحات ارضی با اطلاع دادستان شهرستان مربوط وظایف مقرر در قانون اصلاحات ارضی و مواد الحاقی و سایر مقررات را به قایم مقامی مالک یا متصرف انجام می‌دهد./

وجوه و یا قبوض اقسامی و دستور پرداخت‌های این قبیل املاک در صندوق ثبت یا دادگستری تودیع خواهد شد تا پس از تعیین تکلیف قطعی از طرف مراجع قانونی به ذیحق پرداخت گردد./

تبصره ۱ - در صورتی که مالک یا مالکین برای تکمیل مستندات مالکیت یا درخواست صدور حکم انحصار وراثت اقدام ننمایند سازمان اصلاحات ارضی در این قبیل موارد نیز به قایم مقامی آنها اقدام خواهد کرد./

تبصره ۲ - مالکین یا متصرفین این قبیل املاک و همچنین املاکی که به ثبت آنها اعتراض شده است می‌توانند تمام یا قسمتی از وجوه یا قبوض و یا دستور پرداخت‌های تودیع شده را بر طبق دستور سازمان اصلاحات ارضی در مقابل تضمین یا تأمین کافی دریافت نمایند. در صورتی که رای محاکم قانونی شخص یا اشخاص دیگری را مالک یا ذیحق به شناسد وجوه و یا قبوض و یا دستور پرداخت‌های مذکور از دریافت‌کنندگان مسترد و به مالکین و یا ذوی‌الحقوق تحویل خواهد شد./

ماده ۲۵ - کلیه اماکن عمومی واقع در محدوده دهات مشمول تقسیم بنا به تشخیص سازمان اصلاحات ارضی به منظور استفاده اهالی ده بلاعوض به ملکیت شرکت تعاونی مربوط در می‌آید. حفاظت و مراقبت این قبیل اماکن از هر جهت به عهده شرکت تعاونی می‌باشد. استفاده از مراتع واقع در محدوده دهات بر طبق معمول محل برابر آیین‌نامه‌ای خواهد بود که پس از تصویب هیأت وزیران به موقع اجرا گذارده خواهد شد./

ماده ۲۶ - خانه‌هایی که زارعین در آن سکونت دارند کماکان در اختیار آنها باقی و به تبع مالک مزروعی به آنان واگذار می‌گردد./

ماده ۲۷ - در مورد باغات و بیشه‌ها (اعم از باغ میوه - قلمستانها - نخلستانها - باغات مرکبات - چای - حنا - و امثال آنها) و همچنین باغات غارسی که در محدوده دهات واقع شده و زارع یا مالک در اعیانی شرکت دارد مالک یا مالکین می‌توانند با رضایت زارعین اعیانی و حقوق آنها را خریداری نموده یا زارعین به فروشنده و یا سهم خود را با حقایه مربوط مغرور نمایند./

ماده ۲۸ - عرصه باغات و بیشه‌های واقع در محدوده دهات که اعیانی آن کلاً متعلق به زارعین است و همچنین عرصه سایر اعیانیهای آنان به استثنای خانه‌های مسکونی به تراضی مالکین و زارعین ارزیابی و با استفاده از حقایه طبق معمول محل به زارعین فروخته خواهد شد. در صورت عدم تراضی مالک و زارع رای سازمان اصلاحات ارضی قاطع است./

تبصره - افرادی که خارج از ده محل وقوع باغ سکونت دارند و حقوق زارعین را خریده‌اند نمی‌توانند از مقررات مواد ۲۷ و ۲۸ این آیین‌نامه استفاده نمایند./

ماده ۲۹ - کلیه عقود قانونی از قبیل اجاره معاملات با حق استرداد عمری - رقبی - سکنی و نظایر آنها که مانع از اجرای مقررات اصلاحات ارضی باشد موقع تنظیم سند موضوع مواد ۱ و ۲ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی فسخ یا فک

شده محسوب می‌گردد و طبق مقررات اصلاحات ارضی عمل خواهد شد و وجوه حاصل در صندوق ثبت یا دادگستری تودیع می‌گردد تا پس از تراضی طرفین یا صدور حکم از طرف مراجع قانونی به‌دوی حقوق پرداخت شود./

ماده ۳۰ - املاک شخصی یا موقوفاتی که مشمول مواد ۱ و ۲ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی بوده و در تاریخ تصویب این آیین‌نامه در اجاره می‌باشد مستأجرین یا موجرین آنها می‌توانند پس از تصویب این آیین‌نامه اجاره را از ابتدای سال زارعی ۱۳۴۳ - ۱۳۴۴ فسخ نمایند. در این صورت هر گونه سند ثبتی - عادی - چک بانک - سفته و امثال آن بابت مال الاجاره املایی که اجاره آنها فسخ می‌شود و مربوط به بقیه مدت باشد باطل و از درجه اعتبار ساقط است./

تبصره - کلیه حقوق و تکالیف و مطالبات موجر و مستأجر تا تاریخ فسخ اجاره به قوت خود باقی بوده و طرفین موقع فسخ ملزم به رعایت حقوق و پرداخت و واریز مطالبات یکدیگر در مورد اجاره می‌باشند./

ماده ۳۱ - کلیه معاملات و عملیات ثبتی مربوط به نقل و انتقالات - اجاره - وکالتنامه - افراز و امثال آنها موضوع این آیین‌نامه از پرداخت هر گونه حق ثبت و عوارض و مالیات و تمبر معاف می‌باشد./

ماده ۳۲ - افراد صیغی کار که با ترتیب و قرار خاصی در زراعت صیغی شرکت می‌کنند زارع داخل نسق ده شناخته نمی‌شوند./

ماده ۳۳ - در دهاتی که بند ج از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی به مورد اجرا گذارده می‌شود مالکین موظفند به نسبت اراضی آبی تقسیم‌شده بین خود و زارعین آنان را در گردش آب و مالکیت منابع آب شرکت دهند. اداره امور این منابع به عهده اکثریت صاحبان آن یا شرکت تعاونی یاهیات مدیره واحد سهامی زراعی است که به امانت از طرف عموم آن را اداره می‌نمایند ولی عموم مالکین اراضی مزروعی باید مخارج را به نسبت سهم مالکیت خود به پردازند. در صورت امتناع یک یا چند نفر از شرکا از پرداخت هزینه مزبور با نظر سازمان اصلاحات ارضی بقیه شرکا مخارج لازم راتادیه و سهم شریک مستنکف هنگام برداشت محصول به اضافه یک درصد در هر ماه به عنوان زیان دیر کرد از سهم او وصول و ایصال خواهد شد./

تبصره - وجوه حاصل از زیان دیر کرد به مصرف هزینه‌های عمرانی یا عمومی ده خواهد رسید./

ماده ۳۴ - در مورد اراضی آبی و باغاتی که از منابع آب متعلق به افراد دیگر مشروب می‌گردد وضع تقسیم و استفاده از آب به ترتیبی خواهد بود که در تاریخ تصویب این آیین‌نامه معمول است. در صورتی که مالکین منابع آب به ترتیب مزبور عمل ننمایند سازمان اصلاحات ارضی با توجه به رویه متداول ترتیب استفاده از منابع آب را خواهد داد در هر صورت مالکین منابع آب منحصر استحقاق دریافت آبها را برابر عرف محل خواهند داشت./

تبصره ۱ - در اول هر سال زراعی نرخ واحد محلی آب هر یک از منابع آب به تراضی طرفین تعیین می‌شود در صورت عدم تراضی طبق رای سازمان اصلاحات ارضی عمل خواهد شد./

تبصره ۲ - در صورتی که مالکین منابع آب مذکور در این ماده از نگهداری و تنقیه و لارویی امتناع نمایند وزارت کشاورزی به نحوی که مقتضی بداند اقدام و هزینه‌های لازم را از محل آبها تامین خواهد کرد./

ماده ۳۵ - در دهاتی که طبق بند ج از ماده ۱ مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی عمل می‌شود در صورتی که اراضی زراعی به وسیله چاه عمیق - نیمه عمیق و یا با استفاده از موتور پمپ یا سایر وسایل موتوری مشروب گردد منابع آب از تقسیم مستثنی و به ترتیبی که در تاریخ تصویب این آیین‌نامه معمول است آب اراضی آبی انتقالی به زارعین تامین و آبهای عادلانه بر اساس عرف یا به تراضی و در صورت اختلاف، با نظر سازمان اصلاحات ارضی تعیین و پرداخت خواهد شد./

ماده ۳۶ - در هر یک از مناطق کشور که دولت از نظر ایجاد منابع آب و شبکه آبیاری و سایر امور عمرانی اقدام به تشکیل سازمانهای عمرانی نموده یا به نماید مالکین و زارعین از نظر شبکه‌بندی آبیاری و قطعه‌بندی و سایر امور فنی موظف به قبول و اجرای طرح سازمان مربوط خواهند بود./

ماده ۳۷ - در مواردی که مالکین نسبت به انتخاب یکی از شقوق مندرج در این آیین‌نامه و تسلیم اظهارنامه و امضا اسناد به وظایف مقرر اقدام نکنند سازمان اصلاحات ارضی با تصویب شورای اصلاحات ارضی برای هر منطقه دو بار و به فاصله ده روز به وسیله یکی از روزنامه‌های محلی ویکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار مرکز و یا سایر وسایل معمول و مناسب محل آگهی لازم و منتشر خواهد کرد. پس از خاتمه یک ماه از تاریخ انتشار آخرین آگهی سازمان اصلاحات ارضی به قائم مقامی مستنکف و به نمایندگی او اقدام و یا اسناد مربوطه را امضا می‌نماید. نسبت به سایر مواد مذکور در این آیین‌نامه چنانچه زارعین و مالکین توافق نمایند و یا زارعین استنکاف نموده و یا به وظایف مقرر عمل نکنند سازمان اصلاحات ارضی هر محل باتوجه به مقررات اصلاحات ارضی راسا اقدام خواهد نمود./

ماده ۳۸ - در مواردی که شورای اصلاحات ارضی تشخیص دهد در اسنادی که در اجرای مقررات اصلاحات ارضی تنظیم شده اشتباهی رخ داده است رای به اصلاح یا اقاله یا ابطال سند خواهد داد. رای مزبور برای دفاتر اسناد رسمی و دوایر ثبت اسناد و املک لازم‌الاجرا خواهد بود و در صورتی که رای مزبور خللی به حق دیگری برساند حسب تقاضای ذینفع طبق قسمت اخیر ماده ۱ قانون مربوط به اشتباهات ثبتی و اسناد معارض مصوب ۱۳۳۳ عمل خواهد شد./

ماده ۳۹ - هر گونه معامله با اشخاص نسبت به املاک و رقباتی که در اجرای مقررات اصلاحات ارضی مصوب نوزدهم دی ماه ۱۳۴۰ مالکین مجاز به تملک آن هستند و تا تاریخ ۲۸ اردیبهشت ماه ۱۳۴۳ (تاریخ تسلیم آیین‌نامه به مجلس شورای ملی) انجام شده باشد معتبر است./

معاملات قطعی با اشخاص از تاریخ مذکور تا اجرای مقررات قانون موضوع آگهی مندرج در ماده ۱۸ این آیین‌نامه در هر منطقه به شرطی معتبر خواهد بود که ملک یک جا و با یک نفر معامله شده باشد و پس از آن هر گونه معامله مجاز خواهد بود./

تبصره - مقررات این ماده شامل مستثنیات قانونی نخواهد بود./

ماده ۴۰ - املاک مسلوب‌المنفعه و بایره در اختیار مالکین آن گذارده می‌شود که حداکثر ظرف پنج سال برای آبادانی آن شخصا یا به هر نحو که مقتضی بداند اقدام نمایند چنانچه ظرف مدت فوق مالک یا سمالکین به تعهدات خود عمل نکنند ملک از ید آنها خارج و بلاعوض در اختیار دولت قرار گرفته و مشمول مقررات عمران اراضی بایر خواهد شد./

ماده ۴۱ - وزارت کشاورزی مجاز است اراضی بایر دهاتی را که به موجب مقررات اصلاحات ارضی به دولت منتقل شده یا می‌شود برای تاسیسات خیریه - امور بهداشتی - فرهنگی - ورزشی - کشاورزی و یا ایجاد تاسیسات صنعتی به وزارت خانه‌ها و موسسات دولتی و شهرداریها که امور مذکور جز وظایف آنها باشد مجازا واگذار نماید./

ماده ۴۲ - رفع اختلاف بین زارعین و مالکین در امور مربوط به کشاورزی به مأمورین اصلاحات ارضی محول است در صورتی که نظر مأمور اصلاحات ارضی مورد اعتراض قرار گیرد معترض می‌تواند ظرف مدت ۲۰ روز از تاریخ ابلاغ نظر مزبور اعتراض خود را به سازمان اصلاحات ارضی استان یا شهرستان تسلیم نماید. اعتراضات در کمیسیونهای سه نفری مرکب از کارمندان وزارت کشاورزی که برای رسیدگی به این گونه اعتراضات در ادارات کل کشاورزی یا ادارات کشاورزی تشکیل می‌شود مورد رسیدگی قرار خواهد گرفت رای صادره از کمیسیون سه نفری قطعی بوده و دستور لازم به وسیله رییس اصلاحات ارضی محل برای اجرای آن به ژاندارمری ابلاغ می‌گردد و مأمورین ژاندارمری مکلف است به اجرای آرا صادره می‌باشند./

تبصره - اعضا کمیسیونهای مندرج در این ماده به پیشنهاد رییس اصلاحات ارضی استان و با تصویب وزارت کشاورزی

تعیین می‌شود./

ماده ۴۳ - اراضی مزروعی و باغات واقع در محدوده شهرها مشمول مقررات اصلاحات ارضی نبوده قطع و فصل دعاوی و اختلافات مربوط به این‌گونه اراضی و باغات و حفظ حقوق مالکین و زارعین مربوط در صلاحیت مراجع قضایی است./

ماده ۴۴ - مدت پرداخت قیمت املاکی که قبل از تاریخ تصویب مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی از طرف دولت خریداری شده به شرط این‌که قبوض مربوط به معاملات مزبور تا تاریخ فوق به اختیار مالکین داده شده و هنوز در اختیار اشخاص باشد ده‌ساله خواهد بود./

ماده ۴۵ - مالکینی که مساحت اراضی مزروعی آنان در مناطق مختلف کشور از میزان مساحت‌های مندرج در جدول زیر تجاوز نکند می‌توانند طبق تبصره‌های ۱ و ۲ ماده ۲۲ قانون اصلاحات ارضی حقوق زارعین ملک خود را به تراضی خریداری و شخصاً مورد بهره‌برداری قرار دهند و یا به یکی از طرق قانونی دیگر عمل نمایند./

در صورتی که اراضی مزروعی مالک از مساحت‌های مندرج در این ماده تجاوز نماید مالک می‌تواند تا مساحت‌های زیر به ترتیبی مندرج در این ماده مورد عمل قرار دهد و نسبت به مازاد موظف است فقط بر طبق بندهای الف و یا (ب) ماده ۱ از مواد الحاقی به قانون اصلاحات ارضی عمل کند./

در صورت اختلاف بین مالکین و زارعین رأی سازمان اصلاحات ارضی قاطع خواهد بود./

۱ - اراضی شالیزار استانهای گیلان و مازندران ۲۰ هکتار./

۲ - حومه شهرهای تهران - ورامین - دماوند - شهر ری - شمیران - کرج ۳۰ هکتار./

۳ - سایر اراضی و دهات تابع شهرستانهای مذکور در بند ۲ ۷۰ هکتار./

۴ - حومه مراکز استانها به استثنا کرمان - سنندج - زاهدان ۵۰ هکتار./

۵ - شهرستانهای گرگان - گنبد - اراضی دشت مغان و اراضی غیر شالیزار استانهای گیلان و مازندران ۴۰ هکتار./

۶ - خوزستان - بلوچستان - سیستان ۱۵۰ هکتار./

۷ - سایر نقاط کشور ۱۰۰ هکتار./

تبصره ۱ - تا زمانی که مساحی به عمل نیامده برابری مساحت‌های مذکور در فوق با مبذر یا واحدهای محلی از قبیل جفت گاو - بنه - جریب و امثال آن در هر منطقه بنا به گواهی اداره کشاورزی محل و موافقت سازمان اصلاحات ارضی مشخص می‌شود./

تبصره ۲ - مالکین مشمول این ماده به شرطی می‌توانند از مقررات مندرج در فوق استفاده نمایند که زراعت مکانیزه آنان از میزان مساحت‌های بالاتر از مجاز نکند./

تبصره ۳ - مالکین مشمول این ماده در صورت تمایل می‌توانند از سایر مقررات این آیین‌نامه نیز استفاده نمایند./

ماده ۴۶ - زارعین و مالکینی که رعایت حقوق یکدیگر را طبق مقررات اصلاحات ارضی ننمایند با نظر شورای اصلاحات ارضی از حمایت و استفاده از مزایای مقررات مزبور محروم خواهند شد./

ماده ۴۷ - وزارت کشاورزی مکلف است ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این آیین‌نامه به منظور حسن اداره امور زراعتی و جلوگیری از ناکاشت ماندن اراضی و همچنین از خرد شدن آن و تنظیم روابط زارعین و حفظ حداقل واحد اقتصاد زراعی آیین‌نامه‌های لازم را تهیه و پس از تصویب هیأت دولت به موقع اجرا به گذارد./

آیین‌نامه بالا که مشتمل بر چهار فصل و چهل و هفت ماده و سی تبصره است و به موجب ماده واحده مصوب سیزدهم خرداد ماه یک هزار و سیصد و چهل و سه به مجلس شورای ملی تقدیم و به کمیسیون خاص مشترک مجلسین ارجاع شده بود در تاریخ سوم مرداد ماه یک هزار و سیصد و چهل و سه به تصویب کمیسیون مزبور رسیده و قابل اجرا می‌باشد./

رئیس مجلس شورای ملی رئیس مجلس سنا/

مهندس عبدالله ریاضی مهندس شریف امامی/

/